

ZBIÓR
RAPORTÓW NAUKOWYCH

Inżynieria i technologia.
Najnowsze badania naukowe.
Teoria, praktyka

Poznan

30.03.2015 - 31.03.2015

СБОРНИК
НАУЧНЫХ ДОКЛАДОВ

Техника и технология.
Актуальные научные исследования.
Теория, практика.

Познань

30.03.2015 - 31.03.2015

U.D.C. 004+62+54+66+082
B.B.C. 94
Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103
e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zł.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór raportów naukowych. „Inżynieria i technologia. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka„ (30.03.2015 - 31.03.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - 76 str.
ISBN: 978-83-65207-06-7

Zbiór raportów naukowych. Wykonane na materiałach Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji 30.03.2015 - 31.03.2015 roku. Poznan.

U.D.C. 004+62+54+66+082
B.B.C. 94

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane.

Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

Warszawa 2015

ISBN: 978-83-65207-06-7

"Diamond trading tour" ©

Гаврилюк Ю. В.

кандидат сільськогосподарських наук
старший викладач кафедри біології
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка м. Старобільськ

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ КУЛЬТУРФІТОЦЕНОЗІВ ЛІВОБЕРЕЖНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Ключові слова: історія, бур'яни, дослідження

Keywords: history, weeds, research

Наукою та практикою встановлено, що бур'яни завдають сільському господарству надзвичайно різносторонньої шкоди, зокрема біологічної, технологічної, екологічної, економічної, соціальної тощо [1]. Тому землероб завжди збирав і збирає лише той урожай, який залишився йому після бур'янів, хвороб і шкідників. Бур'яни супроводжували людину з самого початку її аграрної діяльності. Спочатку це були вихідці з місцевої флори, які переселилися на поля культурних рослин, а з часом розорані землі ставали зручним місцем для поселення адвентивних видів [2, 3, 4]. Людина при вирощуванні культурних рослин намагалася знищити всіх диких їх конкурентів, використовуючи для цього вогонь, загострену палицю, різні ґрунтообробні знаряддя, а останнім часом – і хімічні речовини. Проте всі намагання цілком знищити бур'яни в посівах звичайно виявилися марними. Землеробу України довелося переконатися в марності цих старань понад 8 тисяч років, ще з часів існування землеробської трипільської культури [3].

Тому історія вивчення бур'янів – це історія розвитку землеробства [4].

До 18 століття територія, де проводилися наші дослідження, називалася "диким полем". Вона використовувалася неосідлим поселенням сезонно для випасання худоби. Лише з середини 18 століття почалося освоєння цілих степів вільними козаками та селянами-втікачами навколо сторожових постів та укріплених міст, уздовж річок Сіверський Донець, Айдар, Деркул тощо, а також балок та на островах. Землеробство велося на приватновласницькій феодально – кріпосній основі надзвичайно відсталими знаряддями, низькою агротехнікою, від чого врожаї зернових, кормових та овочевих культур були вкрай низькими [4, 5, 6].

Після придушення Булавинського повстання більшість садіб було знищено, а поля багато разів заростали бур'янами й не оброблялися [3,4].

І лише з початку 18 ст. розпочалося інтенсивне освоєння земель виникали сезонні й постійні поселення, які займалися виключно землеробством і тваринництвом. Висока забур'яненість посівів того часу була результатом примітивної агротехніки, яка базувалася на застосуванні дерев'яних борон та плугів з лише залізними лемехами чи череслами, а для передпосівного обробітку ґрунту – дерев'яного рала [4, 5].

Високій забур'яненості посівів сприяли соціально – економічні умови. Забур'яненість посівів не тільки не викликала надмірного хвилювання землеробів, а й

відносною мірою свідомо ними підтримувалася. Вона інтенсивно використовувалася в періоди, коли поле було під паром. Щоб забезпечити інтенсивний розвиток бур'янів на перелогах, в пару та на післяжнив'ї, селяни йшли на заздалегідь свідоме зниження майбутнього врожаю. У цих умовах бур'яни розглядалися як своєрідні сівозмінні рослини. Жодне сільгоспугіддя не забезпечувало вівцям та коням такого раннього, соковитого й поживного корму, як пари порослі бур'янами, особливо осотом [5, 6].

Розширення промислового виробництва, будівництво залізниць, зростання мережі населених пунктів та чисельності міського населення в 19 ст. сприяли швидкому розвитку польоводства, овочівництва та садівництва. Проте в способах вирощування сільськогосподарських культур змін було мало. Як і в попередні роки тут співіснували дві системи обробітку землі – перелогова та трипільна, ґрунти не удобрювалися, для боротьби з бур'янами лише на невеликих ділянках застосовували ручне прополювання [7].

Нерідко орні землі покидали не тому, що ґрунти втрачали свою родючість, а з причини сильного розростання бур'янів і доцільніше було розробити нову ділянку, ніж продовжувати боротьбу з бур'янами на старій [8].

Вивчення бур'янів аж до середини 19 ст. відбувалося тут на тлі загального вивчення флори краю [9].

Разом з тим з метою „приготовления из молодых крестьян опытных хозяев” була заснована Луганська зразкова навчальна ферма на чолі з професором Харківського університету Густавом Гессом де Кольве, що обслуговувала Херсонську, Катеринославську, Таврійську губернії на Землі війська Донського й Кавказу. На неї покладалися функції поширення передових досягнень агротехніки, в тому числі агротехнічних заходів попередження появи та знищення бур'янів [10].

Для розробки методів раціонального ведення сільського господарства в посушливих чорноземних областях півдня Росії була створена особлива експедиція на чолі з професором Докучаєвим В.В. та закладена Старобільська стаціонарна дослідна ділянка на „типичнейшему черноземе открытой полубурьянистой степи” [8].

У ряді дослідів було виявлено роль, місце та вплив на характер забур'янення полів не тільки природних чинників (склад ґрунтів, сусідство степових та лісових природних ділянок), але й способів обробітку ґрунту, удобрення, урожайності хлібів та інших антропогенних чинників [11].

Проте вже в кінці 19 – на початку 20 століття розпочинаються глибокі дослідження екології, морфології та біології бур'янів, розробляються методи визначення їх насінневої продуктивності, засміченості насінням бур'янів продовольчого та кормового зерна, а також ґрунтів, вивчаються особливості вегетативного розмноження, способів розповсюдження та шляхів поширення насіння й вегетативних зачатків бур'янів. Розроблено ряд шкал проективного покриття, ярусності та рясності бур'янів, ґрунтообробні дерев'яні знаряддя змінюються на залізні [10, 12].

У 40 – 50 роках на досліджуваній території продовжувалося вивчення й розробка агротехнічних заходів боротьби з бур'янами в посівах сільськогосподарських культур, а також в системі полезахисного лісорозведення [13, 44].

У кінці 50-х на початку 60-х років розгорнулися пошуки хімічних шляхів боротьби з бур'янами, які призвели до розробки та впровадження ряду ефективних заходів захисту посівів різних культур передусім кукурудзи, озимої пшениці, соняшника [15].

Децо пізніше система боротьби з бур'янами розробляється з урахуванням матеріально-технічної бази господарств у системі індустріальних та інтенсивних технологій виробництва сільськогосподарської продукції [16].

Найбільш повний список бур'янів, опис їх біологічних та фізіологічних властивостей, умови та тенденції поширення в культурценозах та за географічним розташуванням, а також методику визначення видів було викладено в 4- томній праці (1934) [17].

Було встановлено, що інтенсивний глибокий обробіток ґрунту спочатку стимулює проростання коренепаросткових бур'янів, а в подальшому призводить до їх виснаження та зменшення чисельності сходів [18].

Запропоновано замінити оранку безполицевим обробітком ґрунту. Послідовно відтворювати структуру ґрунту й підвищувати його родючість необхідно за допомогою зменшення кількості полицевих обробіток: за 6 років сівозміни проводити оранку всього 2 рази. Ця система також сприяє раціональному знищенню мало-річних бур'янів й суттєвому зменшенні багаторічників [17, 18].

У літературі бур'яновий компонент агрофітоценозів висвітлений завдяки таким сучасним ученим-бур'янознавцям, як Фісюнов А.В, Макодзеба І.А, Івашенко О.О, Танчик С.П, Зуза В.С, Жеребко В.М., Манько Ю. П, Матюха Л.А., Косолап М. П та інші [1, 2, 19-22]

Але недостатня вивченість бур'янів в інших типах культурфітоценозів, зростання рівня засміченості посівів викликало необхідність вивчення їх, як невід'ємних складових сільськогосподарського виробництва та розробки систем контролювання присутності бур'янового компоненту в полях сівозмін, що знаходяться територіально близько від неконтрольованих людиною рослинних угруповань.

Література

1. Жеребко В. М. Напрямки раціонального використання гербіцидів при захисті культурних рослин від забур'янення / В. М. Жеребко // Проблеми бур'янів і шляхи зниження забур'яненості орних земель: 36. наук. праць. – К., 2004. – С. 43 – 48.
2. Косолап М. П. Гербологія / М. П. Косолап. – К.: Арістей, 2004. – 364 с.
3. Возникновение и развитие земледелия / Под ред. В. Д. Блаватского, А. В. Никитина. – Москва: Наука, 1967. – 232 с.
4. Бугаевский И. А. Обитовская повесть / И. А. Бугаевский. – Донецк.: Донбасс, 2006. – С.169 – 258.
5. Филипченко А. Е. Степное пастбище / А. Е. Филипченко // Русское сельское хозяйство, 1875. – № 2 – 3, – С. 124.
6. Черняев А. В. Очерки степной растительности / А. В. Черняев // Сельское хозяйство и лес. – 1865. – № 5. – С. 23 – 45.
7. Павлович А. О. Очерки Харьковской губернии о соседних сел местностей / А. О. Павловский // Харьковский сборник, – 1890. – Вып. 4. – Отд. 1. – С. 25 – 28.
8. Дмитриев В. В. Избранные сочинения / В. В. Дмитриев. – М.; Сельхозгиз, 1954. – 546 с.
9. Боровиков Г. А. Очерк растительности Юго-Западной части области войска Донского / Г. А. Боровиков / Записи Новороссийского общества естествоиспытателей. – Т. 35. – 1908. – С. 149 – 248.
10. Лукьянец А. М. Ученые – аграрии Луганщины / А. М. Лукьянец, В. С. Петренко / Луганськ.: Книжковий світ, 2001. – 196 с.

Zbiór raportów naukowych

11. Набоких А. И. Результаты опытов и наблюдений над проявлением фаз развития растений / А. И. Набоких // тр. Спб. общ. естетств. – 1896. – Т. XXVII. Вып 1. – С. 200.
12. Мальцев А. И. Сорная растительность СССР / А. И. Мальцев. – СКХТИЗ., 1932. – 296с.
13. Скороход В. Г. Озеленення Донбасу / В. Г. Скороход. – Сталіно.: Донбас, 1960. – 118 с.
14. Лубовський М. П. Обробіток ґрунту і система землеробства в Донбасі / М. П. Лубовський, К. М Лубовський. – Сталіно: Донецьк, 1961. – 98 с.
15. Земледелие Донбасса / [М.Х., Межакова В.А., Коваленко А.П. и др.]. –Донецк: Донбасс, 1973. – 200 с.
16. Циков В.С. Комплексные меры борьбы с сорняками при возделывании кукурузы / В.С. Циков // Методы борьбы с сорняками в интенсивных технологиях возделывания сельскохозяйственных культур. – Изд-во МСХА. Москва. – 1989. – С. 246 – 254
17. Флора европейской части СССР. – Л.: Наука, 1974 – 1994. – Т. 1–8.
18. Мальцев Т. С. Вопросы земледелия. Пути борьбы за непрерывное повышение плодородия почвы / Т. С. Мальцев. – М.: Агропромиздат, 1985. – 432 с.
19. Матюха Л. П. Бур'яни в степовому землеробстві / Л. П. Матюха // Захист рослин. – 2001. – №9. – С. 10 – 12.
20. Фісюнов А. В. Осінь-зимовий стан дворічних бур'янів у Степу України / А. В. Фісюнов // Український ботанічний журнал. – 1964. – Т. 21, №3. – С. 71 – 74.
21. Танчик С. П. Зміна забур'яненості посівів кукурудзи під впливом різних способів основного обробітку ґрунту / С. П. Танчик // Вісник аграрної науки. – 1996. – №4. – С. 49 – 52.
22. Іващенко О. О. Екологічні принципи регулювання агрофітоценозів / О. О. Іващенко, О. О. Іващенко // Карантин і захист рослин. – 2005. – №8. – С. 6 – 8.

